

poleg Reke l. 1826., umrl l. 1874.). Slovesna otvoritev društva se je vršila 29. aprila 1855, zjutraj je bila sv. maša v uršulinski cerkvi, popoldne pa zborovanje v dvoru kneza Turjaškega (Gospoke ulice). Drugo leto (1856) je društvo dobilo zastavo. Napravile so jo ljubljanske gospe, sliki pa je izdelala tedanja prednica uršulinskega samostana, m. Jozefa Štrus. Blagoslovit jo je prišel Adolf Kolping sam. Pri popoldanski slovesnosti isti dan — 4. maja 1856 — je imel daljši govor, v katerem je razložil, da so vsi človekoljubi dolžni pomagati k temu, da prisije rokodelskemu stanu boljša doba. Blizu 20 let je vodil ljubljansko društvo dr. Leon Vončina. Poučeval je pomočnike sam in s pomočjo duhovnikov in laikov v krščanski nauku, jeziku, zemljepisju, zgodovini, računstvu, risanju, petju i. t. d. Ljubil jih je po očetovsko, skrbel jim za zabavo in jim je pred svojo smrtjo oskrbel spretnega naslednika, prof. Janeza Gnjezda, (roj. v Idriji l. 1838., umrl l. 1904). Novi predsednik je že prej kot društveni podpredsednik deloval v društvu, kot predsednik si je postavil kot nalogo, sezidati rokodelcem lastni dom. Društveniki so se prvo leto (l. 1855.) zbirali v hiši na Bregu — na vogalu Salendrovih ulic — pozneje pa v takozvanem „Knežjem dvorcu“ v Gosposkih ulicah. Dne 28. avgusta l. 1887 pa je knezoškof dr. Jakob Missia blagoslovil novo krasno društveno hišo v Komenškega ulicah števil. 12. Tako je društvo dobilo svoj dom in s tem vse pogoje še uspešnejšega razvoja. V ljubljansko katol. društvo rokodelskih pomočnikov je bilo doslej vsprejetih blizu 2000 udov. Mnogi so šli v tujino in so potem v drugih mestih v društvu našli svoje brate in v tamošnjih društvenih hišah — svoj dom. Drugi so ostali doma, kjer so kot vrli mojstri, dobrotniki in podporniki društva. — Ljubljansko katoliško društvo rokodelskih pomočnikov je skrbelo ves čas za dober pevski zbor, ki častno nastopa pri društvenih, pa tudi pri drugih slavnostih. Vse društvene prireditve so skrbno uprizorjene, zato si društvo pridobiva ž njimi vedno novih prijateljev, tako da občinstvo napolni prostorno društveno dvorano pri vsaki veselici do zadnjega kotička. Društvo je svojemu katoliškemu programu ostalo vedno zvesto, kar kaže obilna udeležba pri skupnih sv. obhajilih in pri procesiji sv. Rešnjega Telesa. L. 1880. je društvo praznovalo svojo petindvajsetletnico. Navzoč je bil tudi tedanji vojaški škof, sedanji kardinal, eminenca dr. Ant. Gruscha. Pri slavnostnem govoru je izrekel upanje, da dobi ljubljansko društvo kmalu tudi drugod po Kranjskem bratskih društev. V resnici je ljubljansko društvo vplivalo na ustanovitev društev v Št. Vidu nad Ljubljano (1883), v Novem mestu (1887), na Vrhniki (1891) in v Škofji Loki (1895).

„Straža“ na Dunaju je katol. izobraževalno društvo, ki zbira dunajske Slovence, da se ne izgube v morju tujega velikega mesta. Saj je na Dunaju

mного slovenskega ljudstva, kostanjurjev, slamnikaric itd, in prav pohvaliti moramo slovensko katoliško dijaštvo, ki je ustanovilo tem našim rojakom v tujini domače društveno ognjišče. Dne 8. decembra l. 1903. se je vršil ustanovni shod. Vsako drugo nedeljo se opravlja v cerkvi sv. Antona v XV. okraju slovenska služba božja in se propoveduje v materinščini. „Straža“ skrbi s predavanji, s tamburaškim zborom, s prirejanjem zabav, uprizoritvijo iger itd., da se ohrani med člani slovenska zavest. Uprizorila je že 4 igre: „Večerja pri Bobenčku“, „Odpusti“, „Sv. Nežo“ in „Rokovnjače“. Kdor pozna tuja mesta, bo znal ceniti tako delo. „Daničarji“ pa tudi poučujejo otroke slovenskih staršev v materinščini, ker so dunajske šole vse nemške. S „Stražo“ si je stavila „Danica“ veliko nalogo in častno izvršuje svoje delo. Slovenski dunajski izobraženci so to upoštevali in pristopili k društvu, tako da šteje „Straža“ sedaj okrog 200 članov. Naša slika str. 569. nam kaže prizor iz predstave „Sv. Neže“. Prihodnje leto uprizori „Straža“ Finžgarjevega „Divjega lovca“.

Učni minister avstrijski dr. V. vit. Hartl (str. 572.) se je tudi po slovenskih časopisih zadnji čas mnogo imenoval pri debatah o slovenskem vseučilišču. Dr. Hartl je bil prej vseučiliški profesor na Dunaju, v učenih krogih daleč znan po svoji grški slovnici in drugih spisih. Kot učni minister se je moral baviti tudi z vprašanjem slovenskega vseučilišča. Za nas je važno to, da je v državni zbornici očitno priznal opravičenost te slovenske zahteve. Od tega priznanja do izvršitve seveda je pa še dolga pot...

Velehrad na Moravi (str. 576.) je najčastitljivejša slovanska božja pot. Tu je umrl dne 6. apr. 885 sv. Metod in je pokopan v cerkvi Matere Božje. L. 1885. so tu praznovali slovesno tisočletnico Metodove smrti. Vsako leto prihaja sem mnogo slovanskih božjepotnikov ne le iz čeških, ampak tudi iz drugih deželâ.

Dr. Gregorij Krek. Dne 2. avgusta t. l. je pobrala nemila smrt zaslužnega slavista, c. kr. dvornega svetnika dr. Gregorija Kreka. Ker je „Dom in Svet“ l. 1900. proslavil šestdesetletnico Krekovo s tem, da je priobčil natančen njegov življenjepis in analizo njegovih spisov, omenjamo danes le nekaj podatkov iz njegovega življenja. Kot Kvasov naslednik na slovenski stolici graškega vseučilišča je s svojimi spisi častno povzdignil ugled te stolice. Petintrideset let je deloval na vseučilišču, in zlasti v prvi dobi spisal marsikatero tehtno razpravo. Njegov uvod v slovensko literarno zgodovino je važno znanstveno delo, ki je želo obilo priznanja; škoda, da ni nadaljeval svojega dobro zasnovanega dela. Velike zasluge si je pridobil s svojimi znanstvenimi razpravami o tradicijah slovanski literaturi, o čemer pričajo tudi

razna odlikovanja od učenih družb. Dr. Krek je bil član „Jugoslov. akademije znanosti i umjetnosti“ v Zagrebu, „Imperat akademije nauk“ v Petrogradu, „Srpske kraljevske akademije“ v Belgradu, „České akademie císaře Františka Josefa pro vědi, slovesnost a umění“ v Prazi, „Královské České společnosti nauk“ v Prazi, „Srpskega učenega društva“ v Belgradu in dopisni, pravi ali častni član več literarnih družb in društev. Od l. 1869. do 1874. je bil tudi odbornik „Slov. Matice“. L. 1902. je stopil v pokoj in bival v Ljubljani, kjer so ga izvolili meščani v občinski svet, v katerem je delal zlasti kot član mestnega šolskega sveta. Letos je nevarno zbolel, in prepeljali so ga v Gradec v sanatorij, kjer je pa kmalu umrl. Truplo so prepeljali v Ljubljano. Naj v miru počiva!

Dr. Gregorij Krek.

Anton Ažbe. V Monakovem je umrl prošli mesec slovenski slikar Anton Ažbe, ki si je v tujini pridobil s svojo umetnostjo slavno ime. Rojen je bil l. '862. v Poljanski dolini, ki je dala Slovencem tudi naše Šubice. Zgodaj mu je umrl oče, in vatih je dal dečka v Celovec v prodajalno, da se izuči za trgovca. Potem je prišel v Ljubljano, kjer je zapustil svoj prvotni poklic in postal učenec slikarja Wolfa, ki ga je vpeljal v umetnost, kateri je Ažbe služil potem s toliko gorečnostjo. Višje nauke je dovršil na dunajski akademiji in šel potem v Monakovo, kjer je v šoli profesorja Wagnerja začel samostojno delovati. Ustanovil je lastno slikarsko šolo, ki je kmalu zaslovela in je v zadnjih letih štela čez sto učencev in učenk. Najodličnejše rodbine so dajale svoje otroke v Ažbetovo slikarsko šolo, uvajal je prince, kneze in grofe v umet-

niško življenje in ustvarjanje. Svoje zveze z rojaki ni nikdar pretrgal; vsi mlajši slov. umetniki, ki so pohajali v Monakovo, so se shajali v Ažbetovi šoli, ki je bila najslavnejša v Monakovu. Njegova umetniška delavnica je bila silno elegantna in zanimiva; posebno pozornost so vzbujale njegove lastne slike in skice. Kakor je pokojni Ažbe z veseljem pozdravljajl vsak mlajši talent, ki se je pojavil med Slovenci, in se zanimal za vsako novico iz domovine, tako pa zdaj tudi slovenski umetniki odkrito žalujejo za tem znamenitim možem, ki je pokazal, kako se more tudi Slovenec z lastno močjo povzpeti od navadnega vajenca do najvišje umetnosti, do slave in časti. — Pogreba Ažbetovega so se udeležili prof. pl. Stiebler, slikar Hoffmann pl. Vestenhof, deputacija umetniškega podpornega društva, člani društva „Dichtelei“, razni umetniki in pisatelji, mnogo pokojnikovih učencev in učenk, njegovi najboljši prijatelji in vsa Ažbetova šola. Ob odprtem grobu je govoril pisatelj Edgar Steiger, ki se je v pesniško navdahnjenih besedah poslovil od prerano umrlega mojstra. Govornik je rekel med drugim: „Poslavljam o se od moža z zlatim srcem, ki ni imel v Monakovem med vsemi, ki so ga poznali, nobenega sovražnika, ki je žrtvoval za umetnost vse najboljše, ki je kot učitelj vzbudil in razvnel v srcih sto in sto učencev plamen umetniškega navdušenja. Vse svoje življenje je bil vesel učenec umetnosti in eden izmed onih revežev, ki radi delé zadnjo skorjico s še ubožnejšim svojim bližnjikom. Pokopali smo blagega moža, nam pa je bil on še mnogo več.“ V imenu umetniškega podpornega društva je govoril slikar Nonenbruch, ki je položil na grob prekrasen venec, ki so ga darovali umetniki in pisatelji. Vence so položili na grob tudi društvo „Dichtelei“, pokojnikova umetniška šola in razne odlične osebe. Sijajni pogreb, ki so ga priredili Ažbetu, je pokazal, da je pokojnik vžival največji ugled v umetniških in pisateljskih krogih v Monakovem.

Alojzij Šubic. V New Yorku je nenadoma umrl slovenski slikar Alojzij Šubic v noči od 15. na 16. julij t. l. Pokojnik je bil brat slavnih slikarjev Jurija in Janeza Šubice, o katerih je „Dom in Svet“ že obširno pisal. Sicer svojih bratov ni dosegel v umetnosti, vendar imamo od njega marsikatero sliko po naši domovini. Na str. 565. vidijo čitatelji rojstno hišo naših Šubicev v Poljanah nad Škofjo Loko. Alojzij Šubic se je že v mladih letih posvetil z vso vnemo slikarstvu. Ko je doma dovršil šole, je šel na slikarsko akademijo na Dunaj, kjer je kot akademik dosegel znatnih uspehov in kjer so spoznali v njem izreden dar za slikanje. Ko je dovršil akademijo, je slikal v domovini. Slednjič je šel letos v Ameriko, kjer se mu je obetal boljši zaslužek. Komaj je bil tam kake tri mesece, ga je nenadoma zadela kap v New Yorku, starega komaj 40 let. Pokojnik je zapustil ženo in troje otrok, ki so mu mislili slediti v Ameriko, a so zdaj ostali v domovini — v revščini.